

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Теодора Йорданова Рупска,

Научна специалност „Счетоводство, контрол и анализ на стопанската дейност“, Университет за национално и световно стопанство

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност доцент

във Висшето училище по застраховане и финанси

по професионалното направление **3.8. Икономика (Бюджетно управление и иновативни бюджетни методики)**,

с кандидат по конкурса д-р Джеймс Бориславов Йоловски.

Основание за написването на рецензията е определянето ми като член на научното жури по конкурс за заемане на академичната длъжност ‘доцент’ във ВУЗФ по професионалното направление **3.8. Икономика (Бюджетно управление и иновативни бюджетни методики)** със заповед № № 372 от 10.11.2022 г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси.

В конкурса за доцент, обявен в Държавен вестник, бр. 52 от 05.07.2022 г. и в интернет-страница на Висшето училище по застраховане и финанси, като единствен кандидат участва д-р Джеймс Бориславов Йоловски.

1. Общо представяне на получените материали

Представеният от д-р Джеймс Бориславов Йоловски комплект материали на електронен носител **отговаря на всички** изисквания(та) на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ВУЗФ.

По-конкретно, във файла са включени следните документи:

- Автобиография;
- Копие от диплома за ОНС „Доктор“;
- Монография с резюме;
- Списък на публикациите с екземпляри към него;
- Резюмета на публикациите;

- Медицинско свидетелство;
- Свидетелство за съдимост;
- Удостоверение за трудов стаж;
- Доказателства за участие в научни проекти;
- Справка за изпълнение на наукометричните изисквания за заемане на анемичната длъжност „доцент“ във ВУЗФ;
- Справка за приноси и цитирания;
- Формуляр за съгласие за обработка налични данни при участие в конкурс.

Кандидатът за доцент е представил за рецензиране 18 броя научни разработки, в това число една самостоятелна монография, книга по дисертационния труд, статии и доклади. От така представените разработки 13 са написани самостоятелно от кандидата, а 5 в съавторство. Приемат се за рецензиране 17 от тях – книгата по дисертационния труд не се рецензира.

2. Кратки биографични данни (на кандидата/-ите)

Джеймс Бориславов Йоловски е роден през 1990 година. Завършил е Националната търговска гимназия в гр. Пловдив, бакалавърска степен по „Финанси“ и магистърска степен по „Счетоводство“ със специализация „Финансова отчетност“ в УНСС, гр. София. От 2019 година е Доктор по икономика, след завършена редовна докторантура към катедра „Счетоводство и анализ“ на УНСС, със защитен дисертационен труд на тема „Теоретико-методологични аспекти на бюджетирането в организациите с нестопанска цел (по примера на фондация)“.

Джеймс Йоловски работи като главен експерт-сътрудник във Фискалния съвет на Република България от 2018 година до момента. Работи като хоноруван преподавател във ВУЗФ. Осъществява и трудова дейност като консултант, преподавател във фондации и частно училище, според приложената автобиография.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата/-ите

3.1 Оценка на учебно-педагогическа дейност и подготовка на кандидата

Съгласно представената служебна бележка с изходящ номер 714 / 02.11.2022 г. от ВУЗФ, д-р Джеймс Йоловски е хоноруван преподавател във ВУЗФ от 2020 година. Провел е общо 560 часа по учебните дисциплини: „Taxation and tax optimization“,

Публични финанси и данъчен мениджмънт, Икономикс – първа част, Financial Management, Основи на финансите, Икономикс – втора част, Public Finance.

3.2 Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

За хабилитационен труд д-р Джеймс Йоловски е представена монографията „Съвременни тенденции при бюджетното управление на публичните финанси“, София, Св. Григорий Богослов, ISBN 978-619-7622-45-4.

Монографичният труд е посветен на съвременните тенденции при бюджетното управление на публичните финанси, свързани с възникването и развитието на съвременни бюджетни методики и влиянието на различни фактори върху бюджетните практики. Представени са съвременни методики, сред които зелено, програмно и резултатно-ориентирано бюджетиране, както и на нулева база.

В емпиричната част е представено въздействието на непредвидените събития – пандемията от COVID-19, високите нива на инфлация и военния конфликт между Руската федерация и Украйна, върху бюджетните практики у нас. Осъществен е сравнителен анализ относно макроикономическите прогнози на Министерството на финансите и БНБ. Непредвидените събития се разглеждат като фактор за промяна на курса на фискалната политика в България. Проведено е проучване с представители на независими фискални институции в ЕС. Анализирани са експертната им оценка по отношение на влиянието на различни фактори върху бюджетните практики.

От рецензента се приемат следните приноси, реализирани в монография:

- 1.1. В резултат на изследване на съвременните тенденции при бюджетните методики като фактор за разширяване на функциите на бюджета е осъществен сравнителен анализ между практиките в частния и публичния сектор. Предложен е матричен модел за класифициране на бюджетните методики в зависимост от оставените цели и данните, които имат водещо значение.
- 1.2. Предложен е модел за последователна оценка на външните фактори, които имат най-силно въздействие върху бюджетния процес. Последният се разглежда в два аспекта – процедура и параметри. Счита се, че прилагането на подобен модел допринася за управлението на това въздействие, което може да се осъществи чрез избор на подходяща бюджетна методика.
- 1.3. Изследвано е влиянието на основните фактори на въздействие върху двата аспекта на бюджетния процес за шестгодишен период в България. Идентифицирани са

възможности за оптимизации, като са отправени конкретни препоръки. Осъществен е сравнителен анализ между макроикономическите прогнози на Министерството на финансите и на Централната банка, за да се установи степента на точност на всяка от тях.

1.4. При анализа на динамиката на бюджетните параметри е установена промяна в курса на фискалната политика, която става възможна поради дерогацията на числовите правила. Тя обуславя риск пред фискалната устойчивост на страната и пред реализирането на стратегически цели, сред които попада присъединяването на България към еврозоната.

1.5. Проведено е емпирично изследване с представители от независими фискални институции от шестнадесет държави в Европейския съюз. Измерена е силата на въздействие на различни фактори върху двата аспекта на бюджетния процес чрез анализа на резултатите от осъществената експертна оценка. Установена е степента на разпространение на различни иновативни бюджетни методики.

В останалите представени за рецензиране научни разработки – статии и доклади, са предложени следните приноси, приети от рецензента:

- Установена е силата на въздействието на пандемията от COVID-19 върху фискалната устойчивост и растежа, като са анализирани резултати от емпирично проучване – експертна оценка, с представители на седемнадесет държави от Европейския съюз.
- Оценен е ефектът от антиинфлационните бюджетни мерки, въведени през 2022 г. в България, чрез критичен анализ и изследване на динамиката на инфлацията у нас преди и след въвеждането им. Идентифицирани са два съществени риска, които произтичат от развитието на процесите, свързани с фискалната устойчивост и присъединяването на България към еврозоната.
- Чрез анализа на учебните програми по предприемачество за профилирано обучение в средното образование е аргументирано възприемането на последното като алтернатива на професионалното. Изводите от анализа представляват база стратегическото планиране на държавно ниво в областта на финансовата грамотност, така и за надграждане учебните програми в областта на икономиката във висшето образование.
- Чрез изследването на динамиката при макроикономическите прогнози в условията на висока несигурност, предизвикана от пандемията от COVID-19, е

аргументира тяхната ненадеждност вследствие на непредвидима честота на публикуване и високи нива на отклонения между прогнозните и отчетените стойности.

- Въз основа на анализа на макроикономическата среда и бюджетните мерки за преодоляване на пандемията в условията на дерогация на фискалните правила е установена динамиката при фискалните параметри. Изведени са негативни тенденции и рискове, свързани с понижаване на фискалното пространство, повишаване на държавния сектор в икономиката и цялостна промяна на посоката на фискалната политика.
- Установена е приложимостта на иновативната методика на зеленото бюджетиране в дейността на различните стопански субекти, като въз основа на осъществения анализ е идентифицирана необходимост от повишаване на експертизата с оглед очакваното разширяване при използването на методиката.
- Идентифицирани са ключови понятия от областта на счетоводството, заложен в одобрените от Министерството на образованието и науката учебни програми по технологии и предприемачество за гимназиален етап, като са оценени приложимостта и ползите както от специфични, така и от универсални иновативни технологии в сферата на образованието.
- Аргументирано е нарастващото значение на организациите в обществена полза в условията на предизвиканата от COVID-19 криза, като на тази база е установена необходимост от повишаване на прозрачността в техните оповестявания. Те са разгледани в две направления – финансово представяне и социално въздействие, като са идентифицирани възможности и са отправени препоръки относно оповестяванията.
- Въз основа на осъществен сравнителен анализ на тенденциите при развитието на всеки от трите стълба на пенсионната система в България, са изведени предимствата на Паневропейския персонален пенсионен продукт (ПЕПП), като е аргументирана необходимостта от проактивно планиране на доходите в пенсионна възраст с оглед ефективно управление на личните финанси.
- Изведени са предимствата и недостатъците на различни методи за оценка на ефективността и ефикасността от дейността на организациите с идеална цел въз основа на критична оценка и осъществен сравнителен анализ. На тази база

идентифицирани информационни потребности, като са отправени препоръки относно възможностите за удовлетворяването им.

- Идентифицирани са съвременни технологии, чрез които се усъвършенства счетоводната система в предприятията, въз основа на осъществен анализ относно въздействието на дигитализацията върху счетоводството.
- Установена е степента на приложение на идентифицираните технологии чрез емпирично анкетно проучване, като са идентифицирани неизползвани възможности за усъвършенстване на приложението на управленски счетоводни модели чрез иновативни технологии в условията на дигитализирана счетоводна система.
- Въз основа на два самостоятелни анализа – относно методиката на осъществяване на бюджетиране и същността на Кайзен концепцията, са изведени възможности за интегриране на последната в бюджетните методики с цел усъвършенстването им.
- Въз основа на тенденциите при управлението на паричната маса и други съпътстващи събития са идентифицирани различни периоди, които се характеризират със съответстваща динамика при основните монетарни инструменти.
- Оценено е въздействието на различни събития, като въвеждането на паричен съвет и провеждането на неконвенционална парична политика от централните банки в световен план, върху паричната маса в България.
- Установена е динамиката при числеността и заетостта в нестопанските организации за десетгодишния период – от 2008 г. до 2017 г., като са установени фактори, които оказват въздействие върху нея. Аргументирано е повишаващото се социално-икономическо значение на тези субекти.
- Въз основа на изследване на влиянието на пандемията от COVID-19 върху нивата на публичния дълг в държавните от Европейския съюз, са отправени конкретни препоръки по отношение на преодоляване на условията на висока несигурност с оглед поддържане на фискалната устойчивост и устойчивостта на публичния дълг.
- Предоставени са методически насоки за приложение на съвременната технология добавена реалност при създаването на образователни ресурси с цел прилагане на геймификация и повишаване на ангажираността на обучаемите.

В отделна справка за цитиранията д-р Йоловски е представил установени 14 цитирания на разработени и публикувани от него научни разработки. Количеството на представените цитирания е напълно достатъчно за заемане на академичната длъжност „Доцент“.

4. Оценка на личния принос на кандидата

По мнение на рецензента, приносите на кандидата за доцент д-р Джеймс Бориславов Йоловски са постигнати от него, самостоятелно, в резултат на направените научни изследвания.

5. Критични забележки и препоръки

Нямам критични бележки към работата на д-р Джеймс Бориславов Йоловски. Препоръчвам да запази високото ниво на своята научно-изследователска работа и да реализира повече публикации на английски език, за да може неговите постижения да се възприемат по-лесно представят и от чуждестранната научна общност.

6. Лични впечатления

Познавам д-р Джеймс Бориславов Йоловски от 2016 година, когато той беше зачислен като редовен докторант към катедра „Счетоводство и анализ“ на УНСС. Впечатленията ми са, че д-р Джеймс Бориславов Йоловски е един много отговорен млад изследовател, трудолюбив, с интересни идеи и голямо желание за научно-изследователска и преподавателска работа.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от д-р Джеймс Йоловски напълно отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на ВУЗФ. Кандидатът в конкурса е представил достатъчен брой научни трудове, публикувани след разработките, използвани при защитата на ОНС „доктор“.

Работата на кандидата се откроява с важни научни и приложни приноси, които са получили своето признание от научната общност. Теоретичните разработки на д-р

Джеймс Йоловски имат освен научен и приложен характер. Насочени са към учебната работа и преподаваните от него академични дисциплини.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях приноси с научен и научно-приложен характер, давам своята положителна оценка на работата на д-р Джеймс Йоловски. Препоръчвам на уважаемото Научно жури да изготви доклад-предложение до Академичния съвет на ВУЗФ за избор на д-р Джеймс Йоловски на академичната длъжност „доцент“ във ВУЗФ по професионалното направление **3.8. Икономика (Бюджетно управление и иновативни бюджетни методики)**.

Рецензент:.....

/Доц. д-р Теодора Рупска/

23.11.2022 г.

Гр. София